

PLANTEJAMENT D'UNA UNITAT DIDÀCTICA PER TREBALLAR EL LÈXIC DE LES FRUITES A PRIMÀRIA I ESO.

Josep Cristià Linares Bayo
DEPARTAMENTO DE EDUCACIÓN.
ÁREA DE DIDÁCTICA Y ORGANIZACIÓN ESCOLAR
Universitat Jaume I (Castelló)

RESUM:

La idea fonamental de la unitat didàctica és conèixer el nom de les fruites en català, ja que ens hem adonat que hi ha una mancança generalitzada de domini lèxic, no sols de l'alumnat de primària, sinó de manera sorprenent, per part de l'alumnat dels nivells inicials de l'ESO. A partir d'una sèrie d'activitats individuals, per parelles o en grup, hem programat eixides al mercat i recerques a internet per tal d'apropar-se a una realitat que pretén fomentar hàbits de vida més saludables, al temps que l'alumnat aprén.

PARAULES CLAU: lèxic, fruites, camps semàntics, llengua, interdisciplinari

1.-INTRODUCCIÓ

A partir de la mancança de lèxic entre l'alumnat, es del professorat de llengua, ens vam veure obligats a plantejar-nos treballar els noms d'aquests aliments que pensàvem que eren fonamentals per al desenvolupament dels xiquets i de les xiquetes. Les raons perquè desconeixien la majoria dels productes eren molt diverses: alumnat majorment castellanoparlant, incidència en aspectes gramaticals i ortogràfics en detriment del coneixement lèxic, oblit progressiu dels mots en no posar-los en ús, alt percentatge de població immigrant estatal i estrangera, entre altres casuístiques personals de l'alumnat que teníem a les nostres aules.

La unitat didàctica està dividida en diverses sessions, cadascuna de les quals adopta unes metodologies concretes per al desenvolupament de la classe, amb la qual cosa es pretén que al llarg d'una setmana l'alumnat vaja assolint avanços significatius en el procés d'aprenentatge d'aquests camps semàntics concrets, no sols com a fenomen de memorització sinó com a interacció entre les persones i els productes que estan presents de manera més intensa en la vida quotidiana, d'ací la importància de l'eixida extraescolar. Aquesta metodologia activa es marca combinar una breu exposició teòrica amb els recursos pràctics, alhora que intenta motivar l'alumnat perquè actualitze els seus coneixements i fomenti la seua capacitat crítica i analítica del món que l'envolta. Es combinen diverses maneres de treballar: individual, en parelles, per grups, el treball presencial a la classe ordinària i l'eixida extraescolar, elaboració del catàleg final que hauran de fer a casa, etc. S'ha intentat motivar l'alumnat perquè desenvolupe una exploració inicial del treball proposat, amb una revisió dels coneixements previs que aniran complementant-se amb l'adveniment de les sessions amb altres activitats de caire instructiu, de seguiment i de reforçament i, en algun cas concret, de recuperació. Així, la periodització de les activitats, la metodologia usada i els resultats que s'esperen aconseguir són els següents:

Sessió	Activitats	Metodologia	Resultat
1a	<ul style="list-style-type: none"> -Elaboració del llistat de fruites per parelles. -Elaboració del glossari de fruites general de tot el grup. 	<ul style="list-style-type: none"> -Inicialment, es treballa per parelles o grups de tres persones, i es dóna un temps perquè facen un llistat de totes les fruites que coneixen, que hauran d'apuntar en brut. Serà important que intenten transcriure el nom de l'aliment en valencià. Es pot plantejar l'activitat d'entendre a terme qualsevol de les metodologies pròpies dels grups cooperatius. -En segon lloc, es posaran en comú tots els llistats elaborats pels grups anteriors i el professorat escriurà a la pissarra totes les paraules a mode de glossari, que l'alumnat haurà d'apuntar a la llibreta a net. 	<ul style="list-style-type: none"> -El resultat obtingut és el treball del lèxic bàsic de les fruites per parelles. -S'evidencia el reduït coneixement de la nomenclatura en llengua catalana per part de la majoria de l'alumnat, però també en les llengües maternes respectives, com poden ser el castellà i el romanés, principalment.
2a-3a	<ul style="list-style-type: none"> -Identificar els noms de les fruites dels glossaris elaborats amb les imatges dels fullets informatius dels supermercats que hauran portat a classe de manera individual. 	<ul style="list-style-type: none"> -Per grups de 3 o 4 persones, hauran d'elaborar murals de fruites amb les imatges que hauran retallat dels fullets publicitaris que se'ls va encomanar per portar durant la sessió anterior. 	<ul style="list-style-type: none"> -Familiarització més intensa de la primera presa de contacte amb el lèxic treballat i escoltat durant la sessió inicial, ja que hi ha molts mots que encara no s'han afiançat.

	-Elaboració en grups dels murals de fruites.		-Caldrà seguir elaborant més activitats al llarg dels dies següents per tal d'avançar en el procés d'aprenentatge, així com més endavant, ja siga a la segona o a la tercera avaluacions, caldria passar-los algun exercici per fer memòria d'aquests continguts.
4a	<p>-Eixida extraescolar al Mercat de la localitat, en aquest cas el Mercat Central de Castelló, amb un plànol fotocopiats de la ciutat de Castelló amb la ruta urbana que els xiquets han de seguir des del barri sud fins al centre històric.</p> <p>-Elaboració del treball de camp per parelles: fitxes amb dades completes de les fruites.</p> <p>-Esmorzar popular amb fruites adquirides al Mercat Central, comprades amb un euro que haurem posat cadascun dels alumnes i dels professors. Comptar amb l'aprovació expressa i signada de les mares i dels pares.</p>	<p>-Eixida extraescolar en grup, de 3 hores i mitja de durada, al mercat central de Castelló, per tal d'identificar les fruites treballades amb la realitat quotidiana.</p> <p>-El professorat donarà un plànol per a cada persona, per tal que vagen reconeixent els carrers d'accés des del nostre barri fins al centre de la ciutat, a la Plaça Major de Castelló.</p> <p>-També se'ls facilitarà una fitxa, per parelles, on es realitzarà un treball de camp. En la fitxa figura una graella amb una sèrie de dades que l'alumnat ha d'omplir amb la seua observació i indagació, com és el cas de la procedència del producte, el preu de venda, les varietats, el nom en castellà i en valencià (i en alguns casos en anglés o altres llengües), així com les característiques essencials (olor, textura, sabor...).</p> <p>-Compra de diverses peces de fruita per tal d'esmorzar durant dos dies, incloent el dia de la visita.</p>	<p>-Coneixement d'un dels llocs d'activitat quotidiana importants, com és el mercat, on s'adquireixen els diferents productes alimentaris.</p> <p>-Explicació de com funciona l'activitat de la compra i venda de productes: el procés d'adquisició previ al mercat d'abastos, horaris de matinada, obertura i tancament del recinte, etc.</p> <p>-Foment d'hàbits de vida saludable amb la realització de l'esmorzar popular al llarg de dos dies, ja que les xiquetes i els xiquets arriben a conèixer molts aliments dels quals no tenien noció abans de l'activitat. Al mateix temps, es potencia que esmorzen fruites durant el temps de l'esbarjo durant el matí i a casa.</p>
5a	<p>-Realització d'activitats a l'aula d'informàtica, amb exercicis preparats pel professorat en format <i>word</i>.</p> <p>-Realització d'exercicis sobre fruites penjats de la xarxa internet: utilització</p>	<p>-Ús dels ordinadors de l'aula d'informàtica per tal de treballar les activitats del programa <i>word</i> i d'internet.</p>	<p>-Integració de les noves tecnologies (informàtica i internet), per tal de reforçar els continguts apresos al llarg de tota la unitat didàctica.</p>

	de la pàgina de recursos educatius de la Generalitat de Catalunya www.xtec.es i ús del programa clic.		
6a	<p>-Elaboració del dossier o catàleg de fruites, amb les fitxes lliurades pel professorat on s'inclourà totes les dades recollides en el treball de camp de l'eixida.</p> <p>-Recerca dels mots en les tres llengües oficials del sistema educatiu: valencià, castellà i anglès.</p>	<p>-Per a la confecció del catàleg de fruites, que es farà de manera individual, s'haurà de combinar el treball a classe i el treball a casa, per tal de tindre'l enllestit en un termini raonable.</p> <p>-Al treball anterior se li afegeix la recerca bibliogràfica del nom de les fruites, no sols en valencià, sinó també en castellà i en anglès, per tal d'obtenir un dossier lingüístic el més complet possible, ja que són les tres llengües obligatòries amb què compten en el sistema educatiu.</p> <p>- Una vegada omplertes les fitxes, s'enquadraran amb anelles, per obtenir un resultat òptim i ben presentat. S'haurà d'entregar el treball final en una setmana a comptar de l'inici de la 6a sessió.</p>	La combinació de resultats de totes les activitats realitzades anteriorment, ens conduirà a l'última sessió, en què es durà a terme, juntament amb algunes hores de treball a casa, el catàleg final de fruites, com a resultat material d'allò après.
Durant el curs	-Activitats esporàdiques al llarg del curs acadèmic per tal de reforçar els continguts apresos amb la present unitat didàctica. Eixida, si s'escau, a un supermercat del barri o tendes tradicionals, per tal de recordar in situ el nom dels productes.		

2.- PARTICIPANTS. PROFESSORAT I ALUMNAT.

-Els mestres de llengua que, principalment, imparteixen docència al tercer cicle de primària i el professorat que imparteix l'assignatura de Valencià, a 1r i 2n d'ESO, encara que, en funció del nivell dels grups, es pot fer extensiu a 3r i 4t d'ESO, o altres grups especials (PQPI, PDC, etc.). Seria interessant, per treballar de manera interdisciplinària, fer partícips del projecte a altres docents, com les àrees de llengua castellana i llengua anglesa (pel treball trilingüe del lèxic), del professorat de ciències naturals i els mestres de coneixement del medi (hàbits de vida saludables i dietes equilibrades), a més a més dels de geografia i història (saber desplaçar-se amb un plànol pel centre de la ciutat), d'educació física (combinar la dieta amb l'esport i l'estat físic), informàtica (recerca d'informació a internet, consulta de la xarxa *xtec* per elaborar activitats didàctiques, etc.), entre d'altres.

-L'alumnat que cursa tercer cicle de Primària i el primer cicle de l'ESO. El projecte està plantejat per a un context real com és un centre educatiu públic del centre de Castelló

de la Plana, però es pot adaptar a qualsevol altre municipi, canviant les destinacions per visitar.

3.- OBJECTIUS

- Adquirir coneixements del lèxic de les fruites, aliments fonamentals per a la vida dels joves adolescents.
- Elaboració del glossari de fruites per tal de saber la nomenclatura específica en valencià, però també en castellà i en anglés, amb la finalitat de treballar les llengües amb un tractament integrat de les mateixes.
- Enfocament d'una activitat interdisciplinària, que abaste totes les matèries.
- Foment dels hàbits de vida saludable, amb la realització de dos dies d'esmorzar popular amb fruites adquirides al Mercat Central.
- Integració de les TIC amb la realització d'activitats a l'aula d'informàtica, mitjançant exercicis preparats pel professorat en format *word* i recerca per la xarxa internet per a la utilització de pàgines de recursos educatius en línia, així com l'ús i del programa clic d'activitats educatives.
- Continuïtat del treball amb activitats esporàdiques al llarg del curs acadèmic per tal de reforçar els continguts apresos amb la present unitat didàctica.
- Eixida extraescolar per entrar en interacció directa amb la quotidianitat del món de les compres alimentàries, a més a més de fomentar activitats educatives fora de l'espai escolar i vetlar per l'estima dels edificis arquitectònics més singulars de la població, com el Mercat Central, situat al centre històric.

4.- QUÈ PRETENEM ASSOLIR?

- Assoliment de la terminologia lèxica de les fruites en català/valencià, i també comparar com es diuen en castellà i anglés en el procés de traducció.
- Classificar i ordenar els mots estudiats en camps semàntics.
- Definir els trets més significatius dels productes alimentaris recollits al glossari.
- Entendre el procés de recol·lecció del fruit, posada en venda i adquisició per part dels compradors.
- Distingir entre els distints tipus d'aliments, tant els autòctons com aquells procedents d'altres indrets, així com saber quins són els fruits de temporada.
- Treballar oralment la llengua catalana, explicant a la resta els trets d'aquests productes i demanant les peculiaritats més ressenyades als venedors (preu, sabor, procedència...).
- Jutjar aspectes com el sabor, la textura i el preu dels productes analitzats durant l'eixida extraescolar.

- Anotar les dades més significatives dels productes durant el treball de camp.
- Classificar i col·leccionar les imatges de les fruites per tal d'aplicar-les finalment en l'elaboració del catàleg i en els murals que es col·locaran a les aules i als passadissos.
- Contemplar de manera racional com estan estructurades les parades de venda al públic de les fruites: col·locació, distribució, aprofitament de l'espai...
- Descobrir productes exòtics que no havien vist mai o altres autòctons amb els quals no estaven massa familiaritzats.
- Dissenyar els murals creativament i amb la idea general del que es vol fer.
- Complementar fitxes amb el nom i els trets identificatius més ressenyables, amb la intenció d'adquirir hàbits de manera ordenada i organitzada.
- Treballar de manera eficient en les diferents modalitats: individual, per parelles, en grup i amb el professorat.
- Ser capaç d'admirar allò explicat pel professorat a l'aula, així com del que expliquen els venedors del Mercat al voltant dels productes que es venen, ja que es poden aprendre coses que no se sabien, al temps que es poden aportar coneixements que aquests primers no han explicat.
- Col·laborar amb un bon clima, sent receptius amb les activitats.
- Compartir recursos amb altres grups que necessiten material específic, com és el cas d'imatges per als murals i per al catàleg
- Saber escoltar, esperar el torn i integrar-se amb el grup..
- Ser solidari amb la resta de companys i valorar el treball que els altres han realitzat, així com el treball propi aconseguit.

5.- AVALUACIÓ

Després de realitzar el mòdul d'activitats proposades i, una vegada finalitzat el catàleg per part de l'alumnat, es durà a terme l'avaluació de continguts, que consistirà en dues proves complementàries: una prova escrita sobre allò après i una altra prova visual on hauran de posar en ús el llenguatge oral mitjançant una situació comunicativa. A la nota d'aquestes proves se'ls afegirà la del treball realitzat anteriorment (catàleg, fitxes, murals, glossari, etc.), i de la mitjana aritmètica de les mateixes s'obindrà la nota final de la unitat didàctica, que comptarà per a l'avaluació.

Les activitats de recolzament i de reforçament pretenen resoldre les mancances i les deficiències que es vagen plantejant al llarg de l'aplicació de la unitat didàctica. Així, amb l'alumnat amb majors dificultats, s'haurà de proposar altres activitats per estimular-los en el procés d'aprenentatge.

Per últim, i una vegada finalitzat tot el procés, s'establiran una sèrie de propostes de millora per tal de garantir la qualitat dels continguts en el procés d'aprenentatge per a

properes ocasions, on prendrà part important l'alumnat, al qual se li passarà un full amb propostes que vulga fer al respecte i se li demanarà quin ha estat el grau de satisfacció de l'activitat duta a terme.

6.- ANNEXOS

Fitxa 1. Treball de camp. MERCAT CENTRAL DE CASTELLÓ

Nom i cognoms: _____ Curs: _____

Producte	Preu kg	Varietats	Color	Textura	Procedència

Fitxa 2. LLISTATS TRILINGÜES (CAT./VAL., CASTELLÀ I ANGLÉS)

Valencià/Català	Castellà	Anglès
albercoc	<i>albaricoque</i>	<i>apricot</i>
alvocat	<i>aguacate</i>	<i>avocado</i>
ametla	<i>almendra</i>	<i>almond</i>
anacard	<i>anacardo</i>	<i>cashew</i>
aranja	<i>pomelo</i>	<i>grapefruit</i>
arboç	<i>madroño</i>	<i>strawberry</i>
avellana	<i>avellana</i>	<i>hazel nut</i>
bresquilla, préssec	<i>melocotón</i>	<i>peach</i>
cacaus	<i>cacahuetes</i>	<i>peanut</i>
caqui	<i>caqui, palo-santo</i>	<i>persimmon</i>
castanya	<i>castaña</i>	<i>chestnut</i>
cirera	<i>cereza</i>	<i>cherry</i>
coco	<i>coco</i>	<i>coconut</i>
codony	<i>membrillo</i>	<i>quince</i>
dàtil	<i>dátil</i>	<i>date</i>
figa, bacora	<i>higo</i>	<i>fig</i>
figa palera	<i>higo chumbo</i>	<i>cactus fruit</i>
gerds	<i>frambuesa</i>	<i>raspberry</i>
gínjols	<i>azufaifa</i>	<i>jujube</i>
kiwi	<i>kiwi</i>	<i>kiwi</i>
litxi	<i>lichis</i>	<i>litchi</i>
llima, llimona	<i>limón</i>	<i>lemon</i>
maduixa	<i>fresa</i>	<i>strawberry</i>
magrana, mangrana	<i>granada</i>	<i>pomegranate</i>
mandarina	<i>mandarina</i>	<i>mandarin</i>
mango	<i>mango</i>	<i>mango</i>
maracuià	<i>maracuyá</i>	<i>passion fruit</i>
meló	<i>melón</i>	<i>melon</i>
meló d'Alger, síndria	<i>sandía</i>	<i>watermelon</i>
mora	<i>mora</i>	<i>blackberry</i>
nabiu	<i>arándano</i>	<i>blueberry</i>
nectarina	<i>nectarina</i>	<i>nectarine</i>

nispro, nespro	níspero	loquat
nous	nueces	nut
olives	aceitunas, olivas	olives
panses	pasas	raisin
papaia	papaya	papaya
pera	pera	pear
pinya	piña	pineapple
pinyons	piñones	pine nut
pipes	pipas	pip
pistatxo, festuc	pistacho	pistachio
plàtan	plátano, banana	banana
poma	manzana	apple
pruna	ciruela	plum
raïm	uvas	grapes
rambutà	rambután	rambutan
taronja	naranja	orange
xirimoia	chirimoya	cherimoya

Fitxa 3. Qüestionari per als venedors de fruita i verdura:

- 1.-Com es diu eixa fruita en valencià?
- 2.-Quant val? Quants euros costa?
- 3.-Quines varietats té? Com es diuen?
- 4.-De quants colors sol ser? De quin color és?
- 5.-Quina textura té? Com és per fora?
- 6.-D'on són? D'on provenen? D'on les porten?

En aquest full, podeu contestar les següents qüestions:

- 1.-Quines fruites són les més cares? I les més barates?
- 2.-Tenen quelcom d'oferta?
- 3.-Quins són els productes que més abunden a Castelló?
- 4.-Quins han estat els productes que més t'han agradat? I els que menys?
- 5.-Què és allò que més t'ha impressionat de la visita al Mercat?

7.- BIBLIOGRAFIA

ÁLVAREZ i NOLLA, Joaquim et al. (1993): *Diccionari dels aliments*. Generalitat de Catalunya. Institut Català del Consum ,Barcelona.

Les fruites (material gràfic) (1990): Generalitat Valenciana, València. 1 cartell.

Lèxic de les fruites i verdures (material gràfic) (2009): Acadèmia Valenciana de la Llengua, València. 1 tríptic.

LÓPEZ-MEZQUITA MOLINA, M.T. (2005): *La evaluación de la competencia léxica: Tests de vocabulario. Su fiabilidad y validez*. Ministerio de Educación y Ciencia. Centro de investigación y documentación educativa, Madrid.

Fitxa biogràfica de JOSEP CRISTIÀ LINARES BAYO

Llicenciat en Humanitats, funcionari de carrera del cos de professorat d'ensenyament secundari de la Generalitat Valenciana, i professor de l'Àrea de Didàctica i Organització Escolar del Departament d'Educació de la Universitat Jaume I de Castelló. Ha realitzat treballs d'investigació sobre didàctica de les ciències socials, així com de les llengües castellana, catalana i romanesa en contacte i té algunes publicacions i comunicacions sobre aquesta temàtica.

Les seues línies d'investigació actuals són la didàctica de les ciències socials, l'ensenyament de llengües i la didàctica i organització escolar.

**Universitat Jaume I de Castelló. Facultat de Ciències Humanes i Socials.
Departament d'Educació. Àrea de Didàctica i Organització Escolar.**